

ШКОЛСКИ ГЛАСНИК

ЛИСТ ЗА ШКОЛУ И УЧИТЕЉЕ

ОРГАН СРПСКОГ НАРОДНОГ УЧИТЕЉСТВА У КАРЛОВАЧКОЈ МИТРОПОЛИИ

Бр. 18.

У Новом Саду, 30. новембра 1913.

Год. VI.

САДРЖАЈ: Проглас учитељству пред митрополијску учитељску скупштину. — Наш најновији покрет. — Пажња, од Исидора Поповића. — На састав: „Две три о фономимици“. — Наши школски дневници. — О гимнастици, од Глише Мирковвића. — Настава у кувању и кућанству у шведским школама. — Школска статистика. — Стоцједногодишњица прве српске Учитељске Школе. — Преглед књига илистова: Archiv für gesammte Psychologie. Herausgegeben von Dr. E. Meumann und Dr. W. Wirth, превео Др. Паја Р. Радосављевић. — Сарадницима и дописницима. — Дужницима на знање и равнање. — Белешке. — Књижевне вести. — IV. Игказ о скупљеним прилозима у корист оснивања фонда † Ђ. Михајловића.

Проглас учитељству пред митрополијску учитељску скупштину.

Народ, новине, па и многи појединац, кад воде рачуна о школи, мисле ту на појам школе као установе, не помишљајући, да је **учитељ**, као душа ове, управо школа, а све оно друго, може бити зграда, прибори и т. д.

Услед таког сватања, учитељство наше има за собом историју не свога развитка, него историју патњи и болова, учитељ у школи, сматрао се подређеним појмом, појмом школе.

По столећа, чују се наши уздисаји и вапаји против неправедног и неприродног нам положаја у друштву, автономји, школи, делокругу и отправљању дужности, али све узаман! Па, кад ти гласови беху већ догрдили и силницима, дозволише зборове и договоре.

Учитељству је дозвољавало, да расправља и удешава само оно, што спада у чисто наставни посао како би му се скренула пажња са свега осталог. Чим је учитељство потегло питање о свом положају, правима, о хлебу и т. д. тада једна силна рука — под којом и данас стењемо, — поништи и још у зачетку угуши сваки покушај за еманципацију бедног учитељства од свега онога, што

га ставља у нижи ред према другима много неспособнијим, неинтелигентнијим и нерадним члановима народа.

Године 1911. изгледа, наступио је обрт на боље. Учитељство је 1910. год, са своје митропол. учит. скупштине успело, да ц. сабор у 1911. год. убеди о потреби решавања учитељског питања, на праведној и хуманој основи те је сабор тај донео закључке, који су нас задовољили али ти закључци, ето ни дан данас не добиле законске снаге, док међу тим, крвљу стечена и краљевским повељама дана народна права, беху збрисана; узаконена многа штетна наређења, која погађаху највише учитеље.

Па и знаменита 1911. године, није прошла, а да учитељи не гуташе горке пилуле. На самом сабору, а и до њега, рваше се две најјаче народне странке. Једна, победи, те донесе оне закључке на сабору, а друга, не за то, што у нама гледаше непријатеље народне, — диже народ на силан протест у више од 100 опћина,

Ти протести, и нехотице су ишли на руку оној силној руци. Сиромаш народ, и нехотице је допринео, да сабором у-

„Помажимо се узајамно! Помажимо своје! Помажимо свој учитељски конвикт! Уписујмо се у чланство конвикта! Купимо чланове за конвикт! Купимо прилоге за исти! — Претплаћујмо се на „Школски Гласник!“ Купимо претрлатинке на „Школски Гласник!“ Форсирајмо држање „Школског Гласника“ у читаоницама!“ Потпомажимо учит. удружење „Натошевић!“ Агитујмо у народу у корист свог „Натошевића!“

својени део наше нове школ. уредбе, негде на дну бунара труне. Народ тај и не помишља, колико је његово бедно учитељство тим поступком увређено и бачено у засенак.

Но, што је било било. Према знацима удруженог нам рада изгледа, да, има могућности, да се за светлост даша изнесу оне у безну бачене остварене наде наше. Данас је Богу хвала, учитељство окупљено у једно коло. Дан, 12. (25.) — XII. о. г., као и дан пре, забележиће се у нашем животу међу светле дане. Тога дана, окуписемо се, без разлике политичких начела у једно коло. Окупи нас уверење, да нам је једино у слози спас: да ћемо само својим рођеним удруженим силама постићи оно, што се ни којим другим путем постићи не може.

Данас, осећајући се јаки, одлучисмо: *да више не молимо никог, јер не молимо за милост, него тражисмо своја права, која дадоше и дају сваком члану човечја друштва, а која једино учитељу ускраћују.* То нека узму на ум сви они, које смо навикли на то, да их молимо.

Од данас, хоћемо да се боримо за своја права и положај, својом рођеном снагом, Ту снагу, црпећемо у својој рођеној организацији. Ако пак необразиви силници не би хтели да нас испусти из својих канџи, него хтедну, да им и даље кулчимо, те пођу радијши против сабирања наших јединица у средишњу јаку силу. Тада ће из 600 грла учитељских загрмети: „доста је нашег, ви вековни угњетачи просвете и просветитеља; дошло је време, да укрсне правда и она ће укрснути!“

Тај глас наш, не ће више бити глас вапијућег, него глас, који ће окупити браћу у бојне редове, који ће свесни свога позива, загазити у борбу свим могућим средствима, против свагог, који му буде на пут стао.

Глас тај, узбудиће срца окорелих и заклетих непријатеља потиштенога учитељства. Учитељство ће наћи и пута и начина, да му се вековне тежње остваре; вековни синџири покидају путем, који никако не ће водити кроз деру труле и испроваљиване автономне тарабе,

којом се оградаше они, који на силу, против наше воље, ведре и облаче над нашом судбом и животом нашим.

„Дошао је час, да отпочнемо истрајну борбу против мрачњаштва, од ког ни ваздуха ни светлости немамо. Дошло је време, да ако не милом, а оно силом стиснемо са себе све несавремене, несмислене и убијачне штерете, који нас пуних 100 година претискују и сивљају у ред људства, ван људи од права и закона.

Зашто браћо и сестре, ако вам је стигло до живота и равноправна уживања најпотребнијих услова животног, — спремајте се за митрополијску нам скупишину, да или победимо, или се слијемо у ред бораца, који ће снама, руку под руку повести и пошпомоћи нашу борбу.

У то име, до скоро виђења!

Са братског и сестринског састанка, одржаног

у Новом Саду, 12. (25.) дец. 1913.

Ж. Алексић,
перовођа.

Миша Косић,
председник.

Наш најновији покрет.

(Извештај са братског и сестринског састанка, у ствари организације и очувања животних нам интереса, одржаног у Новом Саду 12. (25.) дец. 1913. год.)

Кад је дозлогрдило, кад се већ даље није могло, сазвана је 1910. год. м. учитељска скупштина. Па, када након пуне 3 године, наше тежње, које су на сабору од 1911. год. 9. (22.) јуна остварене, ни данас од свега тога није ништа узаконено, председник и перовођа извршног одбора митрополијске учитељске скупштине, сазваше за 12. (25.) дец. о. г. братски састанак свију чланова извршног одбора, председника и заменика им средских зборова; чланова управних одбора средских зборова и чланова зборова.

У очи самог састанка, 11. (24.) дец. одржана је конференција, која је за сам састанак, припремила и средила рад, а што је најглавније, извела потпуну сагласност и споразум браће и сестара тако, да је ток рада самога састанка, брзо,

парламентарно и неочекивано мирно и достојанствено текао и доконан.

Од позваних, били су присутни: Миша Косић председник извр. одбора из *Кикинде*; Жарко Алексић перовођа, Лазар Вукотић, Стеван Бошњак, Веселин Маријански сви из *Футога*; Лазар Димић, Иван Малешевић, Ђорђе Гајин, Милан Ђосић, Душан Ружић, Лазар Љубојевић, Милана Ружићка, Дана Томић, Ђорђе Петровић, Гавра Грбић, Јулка Ђурчић, Ана Сајдлова, Тинка Јовановића, Евица Павковића и Јованка Марковићка сви из *Н. Сада*; Бранислав Паштић *Стайар*; Жарко Шикопарија *Дероње*! Коста Јанковић *Паланка*; Душан Пејић, Миливој Лесковац и Исидор Поповић *Сивац*; Миливој Ђосић из *Сп. Кера*; Милан Каћански *Сентомаш*; Паја Бошњакковић *Турија*; Војин Жупански *В. Бечкерек*; Петар Прекајски *Срп. Чанад*; Стеван Паланачки *Товоришево*; Михајло Херцег *Сентја*; Милан Калуђерски *Врбас*; Тодор Лазич *Пачир*; Јован Сланкаменац *Сп. Шове*; Бранко Рунић *Д. Сиван*; Миливој Толмачев, Никола Николајевић *Мокрин*; Љуба Велић *Пардањ*; Душан Мокић *Силбаш*; Александер Велимировић *Фелдварац*; Тодор Милованов *Пирош*; Драгомир Аранички *Баја*; Аркадије Вуковић, Ђока Милић, Глиша Сабљаша умировљени учитељи *Н. Сад* и Добрила Шикопарија, оспособљена учитељица из *Дероња*; Ђура Терзин из *Темшвара* и Малешевић из *Фелдварца*; због болести не могаше доћи, али брзојавно изјавише солидарност у раду састанка.

После 9 часова, отвара председник Миша Косић скупштину. Поздравља присутне, па позива Исидора Поповића, да бележи у место перовође Жарка Алексића, који је након синоћне одржане конференције отишао на погреб своме оцу у Бачко П. Село.

Председник, позивајући се на дневни ред, позива присутне, да приступе раду.

Како је ради извршења и коначног уређења учитељског питања, најкомпетентнија митрополијска учитељска скупштина, — решено: тражити сазив исте презид. путем у један дан божић. одмора у Н. Сад.

Дневни ред ове, би ће овде расправљани предмети и спремљени предмети, који би се унапред имали обзнанити у листу.

Ради сваке евенуалности, решено је:

„Ако надлежна школ. власт, митрополиј. учит. скупштину не би одобрила и сазвала, — *митропол. учит. скупштини* ипак, ма и о трошку учитељства одржати. У том случају, у прву реду, били би дужни на ову скупштину доћи: председници-заменици и чланови управних одбора, а за тим сви остали чланови из ближе околице Новог Сада, а сви месни зборови из даље, изаслаће по 1—2 своја изасланика са веровницама“.

1. У ствари спровођења реорганизације решено је: „*Школски Гласник*“, досадањи орган учитељски, остаје и на даље то. Правац, листу је: заступање учитељско-школских интереса у слободном и напредном духу, са искључењем сваке политичке ствари, ван природе школско-учитељске. За уређивање листа, до митрополијске учит. скупштине умољен новосадски месни учитељски збор. На самој скупштини, изабрати нови редакциони одбор, у који улазе сви заменици-председници и по 1—2 способнија члана. Редакциони одбор, бира из своје средине уредника. Он би био уједно стално управно средиште учитељства (бирó), које би одржавало учитељство у непрекидном контакту; вршило текуће послове организационе, сталешке; давало правац раду свима среским зборовима и старало се, да ови буду сређени и усредсређени, како то захтева једно добро организовано културно друштво. Оно би било преставник учитељства и заступник према свачему и свакоме.

Упутити збор, коме буде додељено састављање пословника, да све ово у њега унесе. Да предвиди и извор материјалне снаге управ. средишту, — оснивањем благајне.

2. Ради узаконења и спровођења у живот саборских решења у предмету ослобођења учитељства од вршења црквенопојачких дужности, решено је:

„Умолити високодостојни М. Ц. Школ. Савет, да се до коначног санкционисања

тих закључака, наредбеним путем спроведе у живот саборске закључке.

Уз то: изаслати изасланство у Бпешту делегатима Хрватско-Славонског сабора на угар. држав. сабору, те међу овима оне, који су као посланици нашег нар. црквено-школског сабора донели оне закључке умолити, да конзеквентно раду свом на том сабору, затраже од угарске владе законску потврду тим закључцима, те уједно замоле помоћ и од осталих својих другова.

У изасланство бирају се:

Миша Косић, Жарко Алексић, Милан Ђосић, Лаза Вукотић, Драгомир Аранички, Лазар Терзин, Алекс. Михалчић, Светозар Разашина и Душан Пејић.

3. Затражити: а) повлачење наредбе о огреварини, појачким дужностима и понов. школи; б) укидање наредбе монополисања и обавезне употребе уџбеника, који нису стручно прегледани, одељени у среским зборовима. Преставку о томе има сачинити Темишв. уч. збор.

4. Како је друг Ђорђе Михајловић стекао неоспорних заслуга за лист, учитељство из пијетета на спрам њега, а саучешћа спрам његових сирота, порадиће, да се потраживање његово од дужника убере, а необазриви утуже и путем оврхе приморају на плаћање свога дуга.

У том смислу упутити позив у листу, а после овога изнети именик дужника, па ако и ово не помогне, утужити.

У ту сврху затражити списак свих дужника.

5. У интересу правилне организације и несметаног рада ове, има се приредити нов пословник, који ће бити сачињен у тежњи: проширења, утврђења и слободвог развитка организационог нам живота узев у обзир потребу држања периодичних зборова: месног, среског, епархијског и митрополијског.

Састављање новог пословника, додељено је новосад. м. учит. збору. У пословник би ушло и: обавезни чланарински годишњи принос на организационе сврхе, даљег стручног образовања и усавршавања учитељства.

6. Израда службеног правилника, ус-

лед чијег недостатка, како школа, тако и учитељство, не могу никако да се развијају у духу и правцу напредне педагогије, — додељена је Кикиндском м. учитељском збору.

7. У ствари оснивања задужбине пок. Ђоке Михајловића, порадити да ова достигне своту, која је потребна, да се врли друг упише у добротворе учитељ. конвикта.

8. Да се учитељству не би импутирало, да у нову борбу ради постигнућа и остварења својих оправданих тежња, не ће да тражи ослонца и у народу, решено је:

„Умолити председништво удружених странака, родољубиве листове, да потпомогну учитељство у најновијем покрету; умолити и остале странке и све учитељске пријатеље, да у свом делокругу пораде у корист овога, остварења тражбина.

9. Издати проглас на све домовинско српско народно вероисповедно учитељство, ради што живљег учешћа у најновијем покрету и учешћу на митрополијској учитељ. скупуштини.

I. Како су за даљи рад наш осим енергије, способности и истрајности, потребна и материјална средства, којима ми учитељи у најмањој мери располажемо, — то се позивају браћа и сестре, да то имају на уму, те да приређивањем дечјих школских забава о божићним празницима, о св. Сави, о крају године, или другдани, у корист своје месне учитељске благајне за набављање књига и листова ради даљег образовања и на организационе потребе, те ће нам тим путем, бити олакшано потпомагање средишне нам благајне, без које наша средишна управа, не може ни помишљати на улаз и вођење борбе за бољитак учитељства.

II. Да би учитељство ојачало и од најближих и најприроднијих другова и сарадника било потпомогнуто, ваљало би позвати у организацију и све учитељ-професоре свију наших средњих завода.

Професори гимназија, препарандија и виших школа, стоје данас неорганизовани, то би и ми њима, баш као и они нама, добро дошли.

Овом питању, имала би се дати одре-

ђена боја на митрополијској скупштини.
Из седнице братског и сестринског
састанка, одржане

У Новом Саду, 12. (25.) дец. 1913.

Жарко Алексић,
перовођа.

Миша Косић,
председник.

Пажња.

(По мађарском извору.)

ИСИДОР ПОПОВИЋ.

Ohler држи за први и најважнији у-
слов успешне наставе пажњу. „Прави
учитељ је само онај, који је кадар по-
будити у деци пажњу и код њих је од-
ржати!“

Ако деца не пазе, мало ће или ско-
ро ништа присвојити од учитељева пре-
давања.

Шта је пажња? По Wорманн-у управ-
љање свију душевних сила на један пред-
мет. По Grube-у прибраност целе уну-
трашњости човечје. По другима пак, у-
прављање душе на један предмет, да га
што боље упозна.

Свакако да је за праву унутрашњу
пажњу потребна прибраност душе (ма-
шта, памћење, дух и воља), а сигурно
да и душа овако прибрана утиче на
организам човечји и на чула (на нерве,
очи и на изражај лица), према томе они,
који се баве експерименталном психо-
логијом, данас већ мере пажњу, шта ви-
ше покушавају је и цртати. Али је си-
гурно и то, да ова прибраност душе у
многome зависи и од телесног стања чо-
вечјег, Болест, малаксалост, нервозност,
главобоља, прекомерно висока или ни-
ска температура и т. д., рђаво утичу на
пажњу.

Пажња може бити само спољашња,
или и унутрашња. Унутрашња пажња је
управљање душе на какав предмет. Спо-
љашња пажња је одстрањивање свега
онога, што може души сметати да буде
само на један предмет упућена.

Осим тога, пажња може бити хоти-
мична и нехотична; т. ј. воља може да
присили душу, да све своје силе на је-
дну тачку управи, — ово је хотимична
пажња. Али могуће је, да душевне силе

нехотице нешто и скрену на себе чиме
се душа позабави, ово је нехотична
пажња.

Не само спољашња, него и унутраш-
ња хотимична пажња се може привика-
вањем и дисциплином осигурати у школи.

На сваки начин да је потребно да се
деца тако дисциплинишу, да за време
предавања не буду расејана и с поља
да им што пажњу не скрене, шта више
да се навикну на унутарњу, хотимичну
пажњу; но међутим настава ће успети,
ако деца нехотичном пажњом прате у-
читељева предавања. Вештина учитеља,
баш се у томе и састоји.

„Од оног тренутка, кад учитељ
успе, да за неколико минута задржи
пажњу својих ученика на нечем, он
је сигуран у успех и тек од онда по-
чиње право васпитање. Ако ли има
посла са расејаним васпитаницима,
рад му пропада.“

Да се пажња у деце побуди, по-
ребан је један предуслов и код деце и
учитеља, а то је добро телесно и ду-
шевно расположење, свежина и мирноћа.

Уморно тело и душа, тешко могу да
пазе, и најинтересантније предавање. Али,
и свежина захтева, да и предавање не
буде сувише дуго; никад нека не буде
дуже од једног сата. Између појединих
часова, нека буде одмора, да се деца
могу мало освежити, разонодити. Дугом
пажњом се троши енергија. Овај губитак
енергије треба донекле надокнадити бар
одморима између часова.

Хорас Грант каже — да се после 5
до 10 минута код мале деце и 30 до
45 минута у одраслих ученика пажња
замори и умни рад престаје.

У почетку школског рада показује се
пажња у деце, али се брзо исцрпе. За-
то ваља поступно радити. У почетку не-
ка су лекције кратке, па све дуже у то-
лико, у колико се ученикова способност
за пажњу буде развијала.

Већ и с овог гледишта није за пре-
поруку новији покрет у нашим варош-
ким школама за непрекидну наставу а
то није ни за средњу школу, а за осно-

вну школу је свакако шкодљиво, па и опасно.*

Услови су за свежину: пространа школа, видна, пријатна, добро изветрена, увек умерене температуре. Пространо седиште и т. д.

Свежину дечју потенцира још и свежина самога учитеља. Која се у предавању, по тону гласа и у држању његову огледа.

Уз то, ваља дисциплинисати и навикнути децу да је, кад учитељ у школу ступи, — свако дете на свом месту; за време наставе да мирно седи; руке и ноге мирно (али не укочено — круто) да држи, и да у учитеља гледа.

Од самог учитеља зависи дисциплина. Покрети учитеља, начин приказивања и т. д. јесу од пресудна значаја по дисциплину.

Осим спољашњег мира потребан је и душевни мир код детета. Често пута ово недостаје, јер деси се да дете нешто тишти. Учитељ све ово мора приметити т. ј. кад је узрок спољашња непажња а кад је код детета душевни немир, те ако је ово друго, мора покушати да га умири саучешћем, разборитошћу, љубављу а затим тек да захтева да дете пази.

Ако дете радо иде у школу; ако час са песмом, или молитвом почнемо; ако и у најмање дете улијемо да зна, да је школа спрема за живот и напредак човека и ако се заиста трудимо, да школу што боље за живот вежемо, деца ће бити лепо душевно расположена.

Ако изненада наступи какав неочекивани догађај, који обрати на себе пажњу деце (на пр. свирка на улици, ларма, или налети на прозор тица, муња, грмљевина, падање и т. д.) Чинимо се као да ни приметили нисмо или пак на један часак застанемо а затим продужимо, а најбоље би било тај догађај баш у саму наставу уплести.

Наравно, има прилика кад учитељу не стоји у власти — немогуће му је нешто спречити. Тако је код појединог детета, код кога је урођена расејаност и

телесна слабост. Код сваке деце потребно је велико стрпљење.

Заинтересованост је први услов одржања пажње код деце. Што се више за чега интересујемо, тим нам више то већује и спољашњу и унутрашњу пажњу, чула и пажњу душе подједнако.

Заинтересованост побуђује сама ствар, која се приказује или особа, која га приказује или начин приказивања. Наравно, тада је највећа заинтересованост (а тиме и пажња) ако у побуђењу сва три ова фактора учествују.

Прво је приказивана ствар. Константован факт је да дете занима све оно, што може посматрати и што спада у круг његовог искуства; интересује га сваки догађај, прича.

Друго је сам учитељ. Ако учитељ воли децу; ако се зна уживити у њихов душевни живот; ако зна с децом осећати и мислити; ако се зна за све оно заинтересовати, што интересује дечју душу. Код овака учитеља свако дете с највећим интересовањем и пажњом чека реч из уста његових.

„И сам тѳн гласа као и држање учитеља, који зна свој занат и који показује интереса за оно, што предаје, помоћи ће много да се побуди интересовање код оних, који уче и слушају.“ (Габријел Комјејре.)

Ако је начин приказивања јасан и разговетан; ако је настава систематска, ако на основу психолошких закона иде постепено с лакшег на теже, с познатог на непознато, с делова на целину, с посматрања на појам, са посебнога на опште; све ово потенцира интересовање.

Дечји душевни живот је будан. Дете не може подуже да слуша приповедање и тумачење учитељево, а да и само не пита; да своје примедбе несаопштава. Но учитељ мора бити јако обазрив. Ту тежњу да не угушује, него да је баш буди, те ће тек онда пазити. Но, зато опет децу не треба са свим напустити, па да на зло употребе слободу говора и питања.

Учитељ у говору не сме бити сувише опширан, а ни сувише брз; прво повлачи

* Лекари капацитети опет, тврде противно.

за собом досадност, друго умор и малксалост, обоје пак непажњу. Исто тако и викање, а и усиљеност — извештаченост и афектирање у гласу — говору, манирима и покретима. Дечје срце и пажњу — у првом реду задобија природност и искрена љубав.

Ове особине, не могу се присвојити теоријом било какве педагогије, него потпуним појимањем свог васпитачког позива.

НА САСТАВ: „ДВЕ ТРИ О ФОНОМИМИЦИ“.

(В. 16. бр. „Школског Гласника“ из 1913.)

Г. Лаза Терзин написао је неке примедбе о фономимици под горњим натписом, а поводом овога става у Упутству за буквар Ђисаловића — Лотића: „Метода је ова (т. ј. фонографичка) боља и од фономимичке, јер док се код фономимичке методе споменуто удруживање представа гласа и писмена врши *посредно*, дотле је код фонографичке методе то удруживање потпуно *непосредно*“. На супрот томе Г. Л. Терзин тврди, да се „баш обратно... фономимиком у игри *најнепосредније* удружују представе гласа са представама писмена“.

Ова тврдња Г. Л. Терзинога не стоји. За доказ томе навешћемо ово:

Роза Томчањн, рођ. Цукрас у Керешпјевој мађарској енциклопедији за основну наставу (I. св. стр. 424.) под речју „Фонимика“ овако дефинише тај појам: „Фонимика није ништа друго, него пропраћање гласова, елемената живог говора, са по једним природним покретом руке, који са односним гласом стоји увек у некој идејној вези“. Из ове дефиниције — „*пропраћање*“ — као и из даљег излагања у енциклопедији јасно се види, да је код фономимике глас везан за покрет, а не и за писме: тек доцније, кад деца знају причу о гласу, онда учитељ покаже дотле непознато писме а уз то понови гест, који доводи у свест глас и везује га без идејне везе са показаним писменом. Из овога се јасно види и то да се везивање представе гласа и представе писмена врши *посредством* геста, што је усиљено и неприродно, јер гест нема са писменом никакве мисаоне везе.

Да пак фонографичка метода заиста непосредним начином удружује представе гласа и писмена, то је у Упутству уз буквар у причама јасно изнесено.

Тврдња Г. Л. Терзина, да је у његову Упутству „изведено *истио начело непосредности*, као и код новог буквара“, не стоји, јер у причама у Упутству за буквар нема мимика нигде никакве улоге, дакле нема посреднога везивања, док у његову Упутству код свакога писмена је *мимика посредник*. Па и употребљене слике из Упутства Г. Л. Терзина (за писмена а, с, е, х, ф) сасвим су фонографичке природе. И сам гест за *х* није мимика, јер не подражава неки други покрет људи или животиња.

Оволико је било потребно рећи о главним питањима ради пречишћавања појмова.

— и —

Наши школски дневници.

Вођење разних школских дневника, па још у нашим школама на два језика (!) јесте једна скроз несносна, шаблонска и застарела ствар; убијање времена и снаге учитељеве. Но, као и свугде, тако и овде, не стоји до нас, да се тога зла опростимо. Шта више, кад се нађе по неко од нас, да против тога на зборовима устане, импутира му се чак издајство према роду.

Сада је ст.-бечејски срески учитељски збор, на предлог колеге К. Замуровића, донео решење, да се преставком на Шк. Савет затражи укидање вођења тих дневника из многих и многих оправданих разлога, од којих је један и тај, да ти дневници стају годишње до 10.000 К. Збор је закључио, да се позову и сви остали срески зборови да потпомогну ову акцију.

Предлагач К. Замуровић, уместо вођења дневника, предлаже, да се по школама заведу прегледно израђени специјални наставни планови, те је послао таки један план, за Ш. р.

Радо уступамо места другу Кости, само би још радије примили вест, да како он, тако и још који од практичнијих раденика приону на посао, те да напишу по неки уџбеник по најмодернијим наставним и васпитним начелима, без којих се оваки прегледни и честити наставни планови, по данашњим застарелим и неподесним не дају створити.

Па, да би одмах већ и почетак саме ствари био као што треба, молимо колеге и колегице, да овако специјалне наставне планове и за друге које разреде, па ако је могуће у што више комбинација, изнесу у „Шк. Гласнику“.

СПЕЦИЈАЛНИ НАСТАВНИ ПЛАН ЗА III. РАЗРЕД.

Месец	Датум	НАУКА ВЕРЕ	СЛОВЕНСКО ЧИТАЊЕ	СРПСКО ЧИТАЊЕ	МАЂАРСКИ РАЗГОВОР	МАЂАРСКО ЧИТАЊЕ	РАЧУН	ЗЕМЉОПИС	ПОЈАНЕ И ПЕВАЊЕ
IX.	3.	О створењу свега Увод у Катихизис	Страна 3. и 4.	1. 2. 3. 4. 5.	Понављање градива из II. разр.	24. A tóka és a holló 25. A tyúk és a galamb 26. Mipikata fel	Рачунање у бројном простору до 20 Дј + дј без преламања. Таблица множења до 50.	Поновити градиво из омигледне наставе за II. р.	Амин: Господи помилуј једанпут, трипут и велико.
"	4.	О створењу анђела, човека. О разј.	Ђ, Ђ, аз, њв, аз, њв.	6. 7. 8. П. 12.	"	"	"	Породица	Помоћ Гђ. Тек Господи. Трисвајтељ.
X.	1.	Први члан Сим. Вере	Ѓ	14. 19. 20. 21. 22. 23.	A családról	27. Szőlő igazat	Дј + дј са преламањем. Таблица садржавања до 50.	Општина	"
"	2.	Утврђивање научног градива	и	24. 25. 26. 28. 47. 48.	A községről	4. A község	Дј — дј без преламања. Таблица множења до 100.	Народност и вера	Утврђивање
"	3.	О првом греху и обећању Спаситеља	Г, њ, њ.	39. 40. 41.	A nyelvelv és vallás	6. A község lakói	Дј — дј са преламањем Таблица садржавања до 100	Занимање	Хеј ковачу...
"	4.	Други члан Сим. Вере	с, ш, њ, к.	42. 43. 44.	Az emberek foglalkozása szerint	"	Појам хазаде 50 100 200 300 40 100 200 300 Претварање с. у д. и обратно	"	"
XI.	1.	" Благовести	в, њв, њв, њв, њв.	134. 135. 136. 137.	Ism.	7. Iragosok	Написивање бројева с + с с — с	Земљиште	Анђуја И духови и Слава тебе
"	2.	Рођење Спаситељено О пастирима	ла, с, ш.	138. 139. 140. 141. 142.	A faljáról	9. A föld felülete	с д + с с д — с с — с д	Воде	Gazda beszék
"	3.	О мудрим аnezeарима Безање у Ближњ	с, в, њ, њ. и, њ.	143. 144. 145. 150.	A víztől	54. Az asványok	с д + с д л. степен: 120 + 130 = с д — с д., " 750 + 23 =	"	Од она и син до и молим ти сја
"	4.	Крштење Спаситељено	Фал. 1.	29. 30. 31. 32.	Az utaktól	54. Az asványok 12. Az utak	с д = с д л. степен: 300 + 240 = с — с д 600 + 240 = с д + с д л. степен: 250 + 340 =	Путеви	Утврђивање
XII.	1.	Проповеданье Спаситељено	Фал. 3.	34. 35. 36. 37. 38.	Világítóják	1. Látkör 2. Világítóják	с д + с д л. степен: 830 — 460 =	Обзор и стране света 4. год. доба	Рождество
"	2.	Чудеса. Прво чудо. Младич у Епифан	Фал. 14.	151. 152. 153.	Evszakok	Ism.	с дј + с дј без преламања јед. (пазећи на поступак код дес.)	Ветар, магла и о-бласти. Земљомар	"
"	3.	Јагрова кћи. Васкресење. Јазарево	Фал. 37.	15. 16. 17. 18.	Ism.	13. A térfér	с дј + с дј са преламањем јединица	Понављање	Тропар на Богојањење
"	4.	Трећи члан Сим. Вере	Апостол на 1. дан Божића	45. 46. 53. 18.	Járás, megye	14. Járás, megye	Писмено сабирање	Срез жунарија о варошима	св. Сави
I.	1.	Понављање Апостола на 2. дан Божића	Апостол на 2. дан Божића	54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61.	B. V. vm. fekvése és határai	16. Bacs Bodrog megye	Писмено одузимање. Све цифре умалитеља су мање	Границе и земљиште Б. Б. жунарије	"
"	2.	Договор Спаситељених противника свецани улазак у Јерусалим	Фал. 50.	62. 63. 64. 65.	B. V. vm. talaja	"	Убедити леку да се вредност остатка не мења, ако се и горњи и доњи број са истим бројем увећа. Десетине и јединице умалитеља су веће од л. и ј. умалника	Воде Б. Б. ж.	Песма св. Сави
"	3.	Тајна вечера Суђење Спаситељу	Из 62. Фал.	66. 67. 68. 69.	B. V. vm. vizei	"	"	"	"
"	4.	Смрт и погреб Спаситељено. Четврти члан Сим. Вере	Из 87. Фал	70. 71. 72. 74. 75.	Mi terem B. V. vizegyeben ?	29. No bantatok az állatokat	Утврђивање научног градива	Занимање становника Б. Б. ж. Путевн	Благословен гради Видеком

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

И. бр.	Утврђивање науценог градина	Фла. бр.	76. 77. 78.	Ism.	29. Ne bantusk az állatokat	С + j Д + j	Сомбор	Амин. Да использатеја
"	Васкресење Спаситељево. Пети члан Сим. Вере	Фла. 102.	79. 80. 81.	Zombor	30. A fiú és a madarka	С. Д. j с. Д. j	Нови Сад	Буди имја
"	Вазнесење Спаситељево	Фла. 103.	82. 83. 84. 85.	Ујвидек	31. Az ászfali imádság	Д. j + j Д. j + j Д. j + j	Суботина Баја	Посив јака на шпру
"	Шести члан Сим. Вере	Фла. 103.	86. 87. 88. 89.	Szabadka	32. A két szomszéd	Д. j + j Д. j + j	Сента Мабарска Кавижа	"
III. 1.	Прича о еванђелијском суду. Седми члан Сим. Вере	Фла. 112.	90. 91. 92. 93.	Baja	33. A kis kanász meg a farkas	ПИСМЕНО: Д. j + j с. Д. j	Понављање	Тропар на Цвети
"	Службеник св. Духа на апостоле	Фла. 136. 142.	98. 94. 95.	Zenta. Magyarokanizsa	35. Emfősök 36. A házi emfős állatok 37. Mondóka	Д. j + j Д. j + j Д. j + j	Сента Мабарска Кавижа	Христос воскресје
"	Осми члан Сим. Вере	Фла. 145.	128. 129. 130. 131. 132. 133.	Ism.	38. A háznál élő kártyékon emfősök 39. M. m. b. k. k. 40. A mezei emfősök	С. Д. j + j Д. j + j Д. j + j	Тополски ерез	Суше се раја
"	Ширење науке Христове. Девети члан Сим. Вере	Апостол на 1. дан Ускрса	107. 108. 109.	Zentai járás húzódik északon B. B. vmi. végéig, keleten Tiszáig, délen óbacsai járásig, nyugaton szabadka határáig és topolyai járásig. Talaja sikk és termékeny. Terem. búza a. z. r. k. A járásban van 2 vasúti vonat és sok kocsiút. Lakói Magyarok és Szerbek. A járás székhelye Zenta. Községek Mohol, Ada, Martonos	41. Az erdei emfősök 42. Őzikém	Утврђивање	Кулеки ерез	Слава Влагослови Духе
IV. 1.	Понављање	Апостол на Духове	110. 111. 112. 113.	Torolyai járás	43. Mokas 44. A madarak 45- A házi madarak	Делење усмено и писмено с. Д. j д. j с. Д. j : j	Старобечејски ерез Жабањски ерез	"
"	Поновити : Крштење Спаситељево. Трина вечера. Девети члан Сим. Вере	Понављање	114. 115. Понављање	Kulai járás	46. Isten hozott Ism.	Само писмено с. Д. j : j	Тителски ерез Новосадски ерез	Слава Једипородни
"	Девети члан Сим. Вере	Понављање	116. 117. 118.	Zsalyai járás Titeli járás	62. A búza 48. A fülemle	Утврђивање	Паланачки ерез Хорашки ерез	"
"	Поновити : Младилу Пану. Васкресење Мазарево и Христово. Молитва пре спавања	Молитва	119. 120. 121. 122. 123.	Ujvidéki járás Németpalánka járás	47. A mezei és erdei madarak	Закључивање са великом на мање величине	Апатински ерез Сомборски ерез	Већ се поља
V. 1.	Једанаести члан С. Вере Утврђивање	"	124. 126. 127. 94. 95. 96. 97.	Hódsági járás Apatini járás	55. A növények 56. A fák 57. A gyümölcsfák	Понављање	Бајски ерез Бачалмашки ерез	"
"	Богати и убоги Назар	Богђе запо-вести	98. 99. 101. 102. 103. 104.	Zombori járás Bajai járás	Az erdei fák	Мешовити задани	Понављање	Тропар на Спасовдан
"	Дванаести члан Сим. Вере	Тајне новог завета. Дарови Духа св.	146. 147. 148.	Bacsalmási járás	60. A esertők 49. Vizilátók	Саб. вишеименованих бројева Одуз.	"	Утврђивање
"	Понављање	Из појамке	149. 150 Понав.	Ism.	50. Mit beszél a béka 51. Rovarok 52. A méh	Многак. вишеименованих бројева	Појам угарске државе	Тропар на Духове
VI. 1.	"	Понављање	154. 159. Понав.	Magyarszág fogalma	53. A súlyemlő Is. m.	Делење вишеименованих бројева	О Његовом Величанству ап. краљу	Himnus
"	"	"	"	A magyar apostoli királyról	63. A gomba 94. A méhok Ism.	Мешовити задани	Понављање	Спаси Христа
"	"	"	"	"	Ism.	"	Ор.	Понављање

Саставно КОСТА ЗАМУРОВИЋ учитељ III. р.

О г и м н а с т и ц и.

(Свршетак.)

V. разред.

а) *Веџбе у врстама.* Шведско постројење.

б) *Слободне веџбе.* Просте веџбе главом, ногама, трупом, рукама и раменима од четири такта. Одбрана. Друштвене веџбе по двоје као у IV. разреду: Корачање у такту и кораку у бочној врсти. Издржљиво трчање 1—2 минута. Утркивање 40 м. Веџбе за дисање.

в) *Веџбе на сѝравама.* Скакање у вис 50 см. Скакање у даљину 120 см. — На греди брзо ходање, ходање натрашке (опрезно!) Скакање на једној ноzi напред. Прескакање ужета, које двојица врте. Претрчавањем за ужетом.

г) *Игре.* Руска вија са променама. Борба петлова. Надвлачење ужетом са трчањем. Лоптање. Зеци и лија. Шведска вија. Скакање у круг, испод којег учитељ окреће уже.

VI. разред.

а) *Веџбе у врстама.* Постројење вода (реда). Постројење дворедова.

б) *Слободне веџбе.* Веџбе у четири такта. Теже веџбе трупом у нарочитим ставовима. У предњем ослону за лежање $\frac{1}{4}$ окрета лево и десно. — Иначе као у V. разр. — Издржљиво трчање 1—3 минута. Утркивање 50 м.

в) *Веџбе на сѝравама.* Скакање у висину 60 см. Скакање у даљину 150—260 см. Скакање и без даске. Тројно скакање. — Ходање по греди до половине, ту сести, дићи се и продужити ход. Ходање са мимоилажењем. На средини греде надвлачење, гурање. — Уже, које двојица окрећу као у V. разр.

г) *Игре.* Бој петлова. Отимање о бунаре. Зеци и лија. Где је трећи? Народи. Из кола кучке. Отимање о штап. Скакање у кругу. Робови. Надвлачење ужетом с трчањем.

ЗА УЧЕНИЦЕ.

I. и II. разред.

1. *Веџбе у врстама.* Постављање у

врсту. „Мирно!“ „Вољно!“ — Равнање $\frac{1}{4}$ окрета. Образовање парова.

2. *Слободне веџбе.* Неколико лакших покрета, које се могу веџбати и у школи, највише трупом у 2 такта. Веџбе за дисање. Корачање на месту са одређеним бројем корака. Обично корачање само у такту.

III. и IV. разред.

1. *Веџбе у врстама.* Постројење у врсту, $\frac{1}{4}$ и $\frac{1}{2}$ окрета. Претварање једне врсте у две па у три. Корачање на месту са одређеним и неодређеним бројем корака само уз такт. Прављење круга. Протунаступање у парове. Узимање растојања и затварања.

2. *Слободне веџбе.* Простије веџбе главом, рукама, ногама, трупом, раменима (са трупом чешће.) Друштвене веџбе по двоје. Веџбе у скакутању. Издржљиво трчање 1—2 минута. Утркивање 20 м. Веџбе за дисање.

2. *Веџбе на сѝравама.* Скакање у вис 10—20 см. Скакање у даљину 50—80 см. — корачање на подножак и скакање с њега. — Вишење на усправним и косим лествама. Прелаз хватом са слемена на прегачу и обрнуто. — Разна ходања по греди.

V. и VI. разред.

1. *Веџбе у врстама.* Развој у четворне врсте са одређеним бројем корака. Корачање у страну у такту и кораку. Протунаступање десно и лево у четворне врсте. Промена корака. Дворед из чеоног и бочног реда. Корачање у кривуљама уз такт и корак. Савијање у четворне врсте.

2. *Веџбе на сѝравама.* Скакање у вис 20—50 см. Скакање у даљину 80—120 см. — Скакање на подножак и доле. — Ходање по усправним и косим лествама. — Вишење на водоравним лествама, промене хвата. Одмицање у вишењу. — На карикама, у вишењу са спајањем веџбе трупом и рукама, љубање. — На греди у предњем ослону са лежањем веџбе ногама и рукама. Скакање преко ужета, које двоје окрећу.

3. *Игре.* Као и код мушких, само што

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

ће овде наставник обратити пажњу женској природи, те избегавати оне, које било због женских хаљина, било због претерано мушког карактера или још из других којих разлога нису са женску децу!

Ово би био минимум градива, упуства нисам изнео, јер ових има данас читава књижевност.¹

Глиша Мирковић.

НАСТАВА У КУВАЊУ И КУЋАНСТВУ У ШВЕДСКИМ ШКОЛАМА.

Године 1886. почеше Немци мислити о уважању наставе о кућарству у школе, и већ идуће године буде (као покушај) отворена прва девојачка школа за кување и кућарство у граду Бадену у Баденској: Немци су први схватили, како је поука у ваљаном вођењу кућарства и кувању потребна, као и поука у свим осталим предметима.

Немци увидеше за рана да је добра кућаница залог народног благостања.

За примером Немаца поведоше се и остале европске државе.

У Шведској уредише прву школу за кућарство у Штокхолму — у најпримитивнијем облику школске кухиње. Њена сврха била је с почетка та, да би ученице које похађају више разреде, кувале оброке за сиромашне ученице, а на тај начин да би научиле практично кувати ручак. У ту сврху била је у свакој школи по једна кухиња, у којој би спреман ручак за већи број особа, за то је могао само незнатан број ученица да се користи наставом из кувања. Теоретични предмети нису се предавали, или само у незнатној мери. Негде се предавало и теоретски и то уз природне науке на темељу очигледних

слика, што их године 1893. издала учитељица Софија Нилсонова под насловом „Почети кувања“. Осим тога употребљаваху таблице о хранивости појединих јела, о њиховом хемијском саставу; о раздеоби говеђег и осталог меса.

Учитељица прегледа, да би ученице поверени им посао ваљано обављале у одређеном времену, да би све било при руци што ученицима треба.

На почетку наставе претреса учитељица са ученицама све у кратко, што према пропису тога дана треба при практичној настави. Затим — придржавајући се прописа јела, која треба приређивати — тумачи ученицама значење зготовљеног јела, помињући његову вредност и хранљивост; поучава ученице о тежини, мери и вредности хране; упућује како ваља поступати око приређивања одређеног јела. Каквим се начином јело приређује, вари, пече, и приправља, учитељица показује практично тек доцније.

Кад учитељица сврши теоретски део, позива ученице на посао; надзирава их, да ли обављају све онако како их је упутила, а по потреби и сама показује и помаже.

Учитељица практично показује, како треба прати кухињско суђе брзо и правилно.

Упућује ученице, како при кувању не сме ништа да пропадне.

Девојчице долазе у школу у 8 сати и до десет уче разне школске предмете. После 10 сати иду у кух. учioniцу, где се баве до једног сата. У један сат руча се, а у 2 или 3 сата иду ученице кући, оправши кухињско посуђе и оруђе и под.

Већ у првој години доби шведска школа за кућарство потпору владину у износу 75.000 К. Ово зајамчи опстанак ове школе. По угледу шведских школа за кухање и домазлук, дижу се на све стране света такве школе. Наша женска деца пак по средњим заводима, добијају ову врсту наставе у свом, или ком блиском интернату. У Сарајеву основана је така школа 1911. год., а домаћица јој је Пољкиња: Ева Сајденфелдова.

Прев. А. Б.

¹ Овај рад, спремно је био брат Глиша за енархиј. учит. збор, те га овде износимо. Примећујемо, да би му рад много потпунији био, да је градиво систематски, без обзира на прописе наст. основе изнео, али свакако са потребним упуством. Упуство, докле год не будемо у положају, да се стручно у том тако важном предмету образујемо, од неопходне је потребе и пре би расветлио пут, него овако. Сем тога, Апоџијев закон прописује, да се игре имају учити и мађарским језиком, па би нас брат Глиша задужио, да је то узео у обзир, па тако и сачинио једно упуство. Но, што је пропуштено сад, може се надокнадити у будуће. Ур.

Школска статистика.

А) Бројно кретање ученика и ученица основних школа Митрополије Карловачке године 1911./1912.

ЕПАРХИЈА	Уписано у почетку године			Пришло течајем школске године			Изостало течајем школске године			Остало до краја школске године		
	у свакидашњој школи											
	дечака	девојака	Свега	дечака	девојака	Свега	дечака	девојака	Свега	дечака	девојака	Свега
Архиђијеза	1309	1156	2465	51	35	86	113	102	215	1247	1089	2336
Бачка	4933	4575	9508	461	393	854	353	445	798	5041	4523	9564
Будимска	761	807	1568	22	28	50	82	80	162	701	755	1456
Вршачка	923	907	1830	19	30	49	43	57	100	899	880	1779
Горњокарловачка	157	123	280	4	6	10	9	10	19	152	119	271
Пакрачка	144	141	285	21	20	41	7	8	15	158	153	311
Темшварска	6866	6308	13174	646	590	1236	513	522	1035	6999	6376	13375
Свега	15093	14017	29110	1224	1102	2326	1120	1224	2344	15197	13895	29092
Године 1908./9. било	17909	16461	34370	964	831	1795	1448	913	2361	17425	16386	33811
Године 1911./12.	више	—	—	260	271	531	—	311	—	—	—	—
	мање	2816	2444	5260	—	—	328	—	17	2228	2491	4719
Архиђијеза	263	196	459	7	2	9	17	15	32	253	183	436
Бачка	993	1240	2233	98	163	261	102	114	216	989	1289	2278
Будимска	290	348	638	3	2	5	49	41	90	244	309	553
Вршачка	221	272	493	4	3	7	3	3	6	222	272	494
Горњокарловачка	19	20	39	1	—	1	—	—	—	20	20	40
Пакрачка	125	33	158	—	—	—	125	33	158	—	—	—
Темшварска	1560	1826	3386	76	152	228	94	203	297	1542	1775	3317
Свега	3471	3935	7406	189	322	511	390	409	799	3270	3848	7118
Године 1908./9. било	6478	6811	13289	—	—	—	1402	826	2228	5076	5985	11061
Године 1911./1912.	више	—	—	189	322	511	—	—	—	—	—	—
	мање	3007	2876	5883	—	—	1012	417	1429	1806	2137	3943

Б) Опћи преглед о броју срп. нар. школа, учитељског особља, школ. обвезаника и полазника и трошкова за издржавање школа.

ЕПАРХИЈА	Број срп. нар. основних школа			Број срп. нар. учитеља-ца			Број деце обвезане на полазак школе					
							свакидашње			поновне		
	сваки-дашњих	поновних	Свега	учитеља	туче-љца	Свега	дечака	девојака	Свега	дечака	девојака	Свега
Архиђијеза	15	18	33	26	19	45	1510	1354	2864	356	317	673
Бачка	76	69	145	115	73	188	6787	6409	13196	2328	2295	4623
Будимска	42	35	77	28	17	45	761	807	1568	290	348	638
Вршачка	16	14	30	16	16	32	899	880	1779	222	272	494
Горњокарловачка	4	1	5	4	3	7	159	130	289	48	43	91
Пакрачка	4	1	5	5	3	8	201	186	387	125	33	158
Темшварска	89	80	169	122	92	214	8544	7973	16517	2497	2875	5372
Свега	246	218	464	316	223	539	18861	17739	36600	5866	6183	12049
Год. 1908./9. било	268	219	487	315	197	512	18874	17952	36826	6478	6811	13289
Године 1911./1912.	више	—	—	1	26	27	—	—	—	—	—	—
	мање	22	1	23	—	—	13	213	226	612	628	1240

ЕПАРХИЈА	Колико је било школских полазника на крају школске године						Износ школских трошкова у крунама			
	у свакидашњој шк.			у поновној школи			особних	стварних	изван-редних	Свега
	дечака	девојака	Свега	дечака	девојака	Свега				
Архиђецеза	1247	1089	2336	253	183	436	73268 47	19596 35	—	92864 82
Вачка	5041	4523	9564	989	1289	2278	270899 29	126349 43	—	397248 72
Будимска	701	755	1456	244	309	553	44840	10233 18	—	55073 18
Вршачка	899	880	1779	222	272	494	52730 55	9134 05	—	61864 60
Горњокарловачка	152	119	271	20	20	40	9478	2501	2189 94	14168 94
Пакрачка	158	153	311	—	—	—	15509 96	4266 57	—	19776 53
Темшварска	6999	6376	13375	1542	1775	3317	327072 32	87614	—	414686 32
Свега	15197	13895	29092	3270	3848	7118	793798 59	259694 58	2189 94	105583 11
Године 1908./9. било	17425	16386	33811	5076	5985	11061	617757 49	131059 27	27787 85	776604 61
Године 1911./1912.	више	—	—	—	—	—	176041 10	128635 31	—	279078 50
	мање	2228	2491	4719	1806	2137	3943	—	24597 91	—

В) Опћи преглед српске прав. деце, која су полазила основне школе у школској год. 1911./1912.

ПОДРУЧЈЕ	Број српске деце, која су полазила српске нар. основне школе						Број српске деце, која су полазила државне и опш. школе						Укупни број срп. деце, која су полазила свакидашње и понов. школе.		
	свакидашње			поновне			свакидашње			поновне					
	дечака	девојака	Свега	дечака	девојака	Свега	дечака	девојака	Свега	дечака	девојака	Свега			
Угарска	13640	12534	26174	2997	3645	6642	—	—	19768	—	—	1832	—	—	54416
Хрватска и Славонија	1557	1361	2918	273	203	476	29831	16335	46166	6682	3940	10622	38343	21839	60182
Свега	15197	13895	29092	3270	3848	7118	—	—	65934	—	—	12454	—	—	114598
Године 1908./9. било	17425	16386	33811	5076	5985	11061	—	—	64426	—	—	16530	—	—	125863
Године 1911./1912.	више	—	—	—	—	—	—	—	1508	—	—	4076	—	—	11265
	мање	2228	2491	4719	1806	2137	3943	—	—	—	—	—	—	—	—

Подаци о броју српске деце, која су полазила државне и општинске комуналне школе у Угарској Хрватској и Славонији извађени су из „Статистичког извештаја кр. угар. министарство богочасти и јавне наставе“ и „Статистичких података о стању школства у кр. Хрватској и Славонији“ за шк. г. 1910/1911.—

Стоједногодишњица ПРВЕ СРПСКЕ УЧИТЕЉСКЕ ШКОЛЕ.

(Свршетак.)

После тог првог учитељског испита, коме је председавао секретар Несторовићев др. Јован Берић, предложене су некоје коректуре у уређењу школе. Увидело се, да су три семестра недовољна, да се сврши предвиђени наставни план, те је поднет предлог, да се школа прошири на четири семестра, који ће се свршавати за две године. То је одобрено 1815. године. У исто време је, по предлогу професора Булића изостављена алгебра с гео-

метријом, а уведена је аритметика, са свим облицима рачуна, који су нужни за практичан живот. Проширен је и програм земљописа, само не знамо у ком правцу. Као нови предмети предложени су, да у наставни план уђу, соматологија с дијететиком и природопис. Булић се понудио, да те предмете добровољно предаје. Но то није изведено у Сентадрили. Тек кад се школа преместила у Сомбор, стигло је решење за ту промену у наставном плану. Тек онда уђоше у наставни план српског педагогума и природне науке.

Већ онда се увидело, да школа неће моћи остати на периферији српског насеља у Угарској, једно с тога што је при ондашњим ко-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

муникацијама саобраћај с јужном Угарском био отежан, а друго и због тога, што је издржавање ученика у тој варошици било тешко.

Кад се 1814. године школа проширила на четири семестра, уписало се у прву годину само 10, а 1815. јавило се за упис само три кандидата. То је нагнало Уроша Несторовића да потражи за школу друго које место, где би јој био живот боље осигуран. Сомборци су се још од почетка истакли као велики пријатељи учитељске школе те потражише, да се тамо премести у њину средину. Највише је на том радно сомборски свештеник Аврам Максимовић, писац првог „Српског Пчелара“. Он је, у једној седници српске црквене општине речито представио важност те школе за цело Српство и њену корист за варош. По његовом предлогу донето је једнодушно решење: да се потражи, да се школа премести у Сомбор. Општина је понудила за школу кућу, поред Свето-Ђурђевске цркве, с обвезом, да ће инсталирати учионице и притицати јој и иначе материјалним средствима у помоћ, кад год буде потреба. То је понуда прихваћена и школа се 1816. г. преместила у Сомбор, где и данас постоји. Тим премештајем она доби услове за живот.

Из Сентандреје се у Сомбор преместише сви наставници, сем Кузмана Јосића, који се понова вратио за српског учитеља у Пешту. Његово место је попуњено још те јесени Јованом Живковићем, дотадашњим професором карловачке гимназије. У Сомбор су из Сентандреје пресељена само три ученика, који су тамо свршили први разред. У други разред се уписало 1817. године 19 ученика. Бојазан, да ће се школа, због оскудице ђака морати сама затворити, отклоњена је овом сеобом. Родољубиви Сентандрејци се против премештаја нису бунили, увиђајући да би се у њеној средини живот те школе брзо морао угасити.

После сто година мала српска црквена општина у Сентандреји једва се поред других народности, и опажа. Оне цркве, од којих већина више не поје, оне зграде у чаршији, у којима су живели стари богати српски трговци, негдашњи „Сентандрејци, свега света купци“, прешле су с дућанима и магазиама у туђе руке. Па где је то славно и богато негдашње српско насеље? Да није изумрло? Не! Гравитацијом, одвучено је оно целини свог

народног племена. Срби Сентандрејци су се раселили у разне српске крајеве. Данашња сентандрејска општина остала је као стража да чува историске остатке негдашње српске Сентандреје. У најлепше дане своје прошлости могу Срби Сентандрејци узети и стогодишњицу отварања српског педагогума, те прве стручне школе за образовање учитеље не само у Српству, већ и у целој краљевини Угарској. Та појава оцртава стару српску Сентандреју, да је она и онда била културна и напредна варошица, кад су њом управљали српски сенатори.

Београд.

Петар Деспотовић.

Преглед књига и листова.

Archiv für die gesammte Psychologie. Herausgegeben von Dr. E. Meumann und Dr. W. Wirth.

Прказује Др. Паја Р. Радосављевић — Њујорк.

Band XIII., Heft 1—2.

W. Warstat: Das Tragische. Eine psychologisch-kritische Untersuchung. Са психолошког гледишта естетичко држање показује два степена: чисто естетски (држање естетског уживања) и критичко естетски. Први степен карактеристише се фактом, да и његова објективна или идејацијона страна само перцепира, опажа, а његова субјективна страна, осећај (чуство) аперцепира. Из тога следи да је чисто естетско уживање функцијонално или формално уживање; то не зависи од квалитета идеје, т. ј. од слободног и неузмиреног тока самог овог осећаја. Сад се излажу три питања: питање о квалитету естетских осећаја, о модусу везе ових осећаја са идејом (представом) и о карактеру саме представе. На прво питање одговара се са гледишта критерија чисто естетског држања. На друго питање одговара се апеловањем и на асоцијацију и на емпатију: то би се могло назвати психолошким гледиштем. Треће питање има формални и материјални одговор: представа мора имати естетску актуалност, унутрашњу конзистенцију; и она мора имати конкретност, афективну ваљаност. Али, како нам сада ова анализа чисто естетско држање може помоћи у теорији трагике? Негативно, она захтева основу за критику постојећих теорија, метафизичку Аристотелијанске (теорије субјективног)

ефекта) и објективне (фолкелт, Липс). Позитивно, то нас упућује на објективну диференцију трагике. Објективна основица трагедије јесте патња ког нашег друга. Трагички осећај је састављен из трагичке патње (што свој угодни карактер, у чисто естетском држању, задржава као слободан и непоремећен осећај, чувство, емоција) и трагичке бојазни (што долази од објективно дате синтезе патника и узрока пажње): додуше, ово последње јавља се само у грчевитом устручавању резолуције с којим пати и сам осећај естетског субјекта.

V. Benussi: Zur experimentellen Analyse des Zeitvergleichs. — II. Erwartungszeit und subjektive Zeitgrösse. Са добро маркираним интервалом између нормалних и варијантних времена и са перјодама очекивања на различите дужине, наш аутор налази ове резултате:

У кратких линија: 1.) дуга периода очекивања продужава наредно време; 2.) други члан пара времена скраћује се; 3) субјективна разлика између N и V је већа у реду N V.

У дугим линијама: 1.) други члан пара времена продужује се; 2.) однос $V < N$ повећава број правих суђења (Веберов закон). У овом случају не опажа се приметни утецај дужине периоде очекивања или (реда презентовања N и V, као што у првом не постоји релативна величина N и V, Стога се показује, да свуда где год повећава комплекс ограничених немира или шума, или где они више у очи падају, ту се јавља тенденција за субјективно скраћивање времена; и свуда онде где год се баци помоћ темпоралне разлике између тих шума или ларма, ту се јавља тенденција за субјективно продужење.

После ових чланака долази:

E. Dürr: Erkenntnispsychologisches in der erkenntnistheoretischen Literatur der letzten Jahre; H. Keller: Sammelreferat über die Nenerscheinungen der Akustik in den Jahren 1903—1905“. Све ска се завршава са појединим приказима новијих дела, и рефератима.

Сарадницима и дописницима.

Молимо и једне и друге, да шаљу што збијеније радове и што краћа извешћа. Сарадници, нека одабирају што више методске грађе, а нека избегавају

педагошке финесе оићег значаја по педагогију целог човечанства. Ваља нам заштити по свом врћу и ошуд шребишти коров, а невешшим врћарима, што више поука из методике елементарне наставе пружајти. — Радовали би се, да „Школски Гласник“ може доносити што више радова из праксе, а мање „високоучених“ ствари из педагогије шакозваног великог стила. Овај посао приустимо људима за шо позваним.

Ур.

Дужницима на знање и равнање!!!

Братски састанак учитељства 12. (25.) децембра решно је, да се позову сви дужници „Школског Гласника“, да у року од 8 дана уплате свој дуг удовици Ђ. Михајловића, пошто ће у противном случају бити у листу јавно жигосани, одштампани и суду предати ради оврхе.

У Новом Саду, 16. (29.) децембра 1913. године.

У име извршног одбора:

ЖАРКО АЛЕКСИЋ,
перовођа.

МИША КОСИЋ,
председник.

Белешке.

Деоничари нове емисије учит. д. д. „Натошевић“ позивају се да уплате за остале рате за своје деонице, пошто је рок уплати већ истекао.

Читуље. † Никола Мештровић — чика Ника. 12. (25.) окт. упокојио се врли брат и друг, учитељ и управитељ у Бијељини, Никола Мештровић. Покојник је био напредан школски радник, узимајући учешћа и у свима осталим народним пословима. Био је и члан учитељ. Конвикта у Н. Саду. Сахрањен је уз огромно саучешће. Лака му црна земља и вечан спомен међу браћом!

— † Милош Алексић. 12. о. м. леже у гроб један од наших ветерана. У Б. П. Селу, умро је и сахрањен наш стари друг Милош Алексић, који је верно и одано послужио народној школи и просвети пуних 40 година. Врли покојник, оставио је за собом своју породицу, потпуно онскрбљену. Сва деца ње-

гова су данас свршени људи, или удомљени. — Слава и вечна успомена нека је честитом старини, Милошу.

Књижевне вести.

Збирка патриотских песама за декламовање. Риста Мисита, српски учитељ у Сарајеву, приредио је збирку најлепших песама из најновијега доба за ученике српских основних школа.

У тој су књизи одабране песме наших млађих песника, што их испеваше у славу непобедног српског оружја а у другом делу је позоришни комад за децу „Косовска апотеоза“. Књига износи четири штампана табака на финој артији.

Ко скупи барем пет претплатника и пошаље новац унапред, добиће књиге по 70 хелера.

Велики Просветни Савет у Сарајеву препоручио је књигу за српске школе, јер је згодна за учење пемница на памет.

Новац и наруџбе треба слати на адресу:

Риста Мисита, срп. учитељ — Сарајево.

„Савез далмат. уч. друштава“ у Сплџету почеће 15. јануара 1914. год. издавати сваког месеца свој сталешки орган „Гласник“, који се не ће ни сада, а ни унапред бавити никаквом страначком политиком, а ни ма коју заступати, већ ће се ограничити на: буђење сталешке свести; настојање око свеопште и јединствене учитељске организације, познашање у доликујућој форми јаде и беде од којих трни учитељство; настојање свим могућим допуштеним средствима, да одстрани запреке, које се буду подизале ма с које стране против развоју учитељства; тражи ће, да што пре буду коначно уређени правни одношаји учитељства, њихових спрота и удовица; изнашаће рад „Савеза“ и у њему удружених котарских учитељских друштава и најзад ће донашати вести о учитељству уопште и т. д.

Чланови кот. учит. друштава, који свој допринос редовно уплаћују „Савезу“, прима ће лист бесплатно. Годишња је претплата за: неучлањено учитељство К 6; за учит. приправи(це) К 2; за остале К 3, а за иноземство К 4. Власник: „Савез далм. учит. друштава“. — Издавач и одговорни уредник Иван Ујевич, учитељ. — Писма, чланци и све што спада на лист, нек се шаље „Савезу далм. учитељских друштава у Сплџету“. Плинарска улица.

IV. И с к а з

о скупљеним прилозима у корист оснивања фонда

† Ђ. МИХАЈЛОВИЋА.

1. Ст. Паланачки учитељ у Бачтоварошу 5 К

2. Ненад Рајић, учитељ — Ада	2	„
3. Даринка Јанковићка, учитељица — Мохол	2	„
4. Љубица Малешевићка, учитељица — Мохол	2	„
5. Аркадије Р. Павловић, управитељ — Сентомаш	10	„
6. Даринка Сремчевић, забавиља — Сентомаш	10	„
7. Љубица Јовановић, учитељица — Сентомаш	5	„
8. Милан Настић, учитељ — Сентомаш	2	„
9. Витомир Рунић, учитељ — Сентомаш	2	„
10. Озрен Загорица, учитељ — Сентомаш	2	„
11. Миливој Загорица, учитељ — Сентомаш	2	„
12. Милан Каћански, учитељ — Сентомаш	2	„
13. Лаза Попсавин, учитељ — Сентомаш	2	„
14. Миладин Туторов, учитељ — Сентомаш	2	„
15. Лепосава Илићева, учитељица — Сентомаш	2	„
16. Марија Петковић, учитељица — Сентомаш	2	„
17. Зорка Стефановићева, учитељица — Сентомаш	2	„
18. Милица Нецићева, учитељица — Сентомаш	2	„
19. Лазар Плавшић, учитељ — Качфала	5	„
20. Живојин Раковић, учитељ — Келедобра	5	„

Пошто је у прошлом исказу погрешно штампано, овим се исправља да је г. Др. Милан Петровић дао 10 К, а г. Поповић из Руме 2 К.

Свега 68 К

Са пређашњим прилогом 197 К

Свега 265 К

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

НОВООТВОРЕНА КЊИГОВЕЗНИЦА

ДЕОН. ДРУШТВА

„НАТОШЕВИЋ“

◆ У СВОЈОЈ КУЋИ У НОВОМ САДУ У СВОЈОЈ КУЋИ ◆

снабдевена са најновијим машинама и осталим
: : : приборима најновијег скстема. : : :

ИЗРАЂУЈЕ

сваковрсне књиговезачке послове од најпростијих до најсавршенијих: галантеријске послове, све црквене књиге као и св. Евангелија у најфинијем дивот повезу. Књиговезницу смо сортирали са најмодернијим шарама и словима.

Јављамо и свима ерпским новчаним заводима да примамо увез свих протокола, тако звани **ПАТЕНТ-УВЕЗ**: у кожи, молескину и градлу. Најсавршенија израда.

ЦЕНЕ СУ ВРЛО УМЕРЕНЕ А ИЗРАДА БРЗА И ТАЧНА.

☞ Препоручујемо се свима библиотекарима народних библиотека, да ћемо осим умерене цене за повезивање, на 100 ком. увезаних књига давати и нарочити полуст у новцу.

Одликован
златном медаљом
за ревност
од Његова
Величанства
НИКОЛЕ I.
Краља и Госпо-
дара Црне Горе.

Одликован
златном медаљом
за ревност
од Његова
Величанства
НИКОЛЕ I.
Краља и Госпо-
дара Црне Горе.

Препоручује: најновије издање српских историјских и из балканског рата слика и карата (Ansichtskarten). — Даље препоручује: све потребне црквене утвари и свете ~~с~~ печарске иконе. Израђује и позлађује иконостасе, модује иконе за иконостасе. — Трговци и препродавци добивају већи од највећег попуста. Илустровани ценовник на захтевање шаље бадава. Прва српска творница искључиво свих српских православних црквених утвари, друштвених застави и барјака и т. д. и т. д.

ПРЕПОРУЧУЈЕ КАЛЕНДАРЕ ЗА 1914.

СВЕТИ САВА

Српски народни велики илустровани календар са 75 одабраних слика

и **„ГРАНИЧАР“**

мањи илустровани календар са 20 одабраних слика.

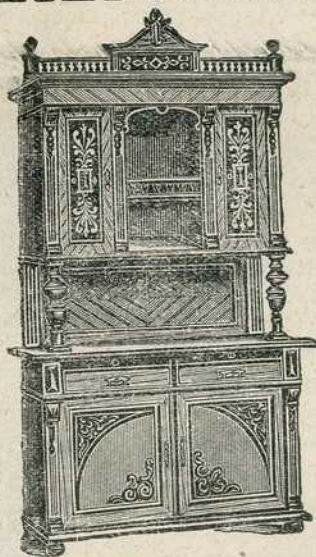
Цена 1 ком. 1 круна.

Цена 1 ком. 50 потура.

—5

Поруџбине и новац шаљу се на адресу: **ЛУКА К. АЛЕКСИЈЕВИЋ**, Novi Sad — Ujvidék — Hungaria.

„ШКОЛСКИ ГЛАСНИК“ брошуран за 1909., 1910. и 1911. може се добити по К 4—

Сшобаришше намештаја

Менрат Л. и Син.

НОВИ САД, ул. Кошут Лајоша 46—48.

У новосаграђеној модерној згради

има највећи избор сваковрсног

НАМЕШТАЈА.

Стално има изложбу потпуно намештених соба.

Опрема за удаваче у свима ценама.

Основано 1843. г.

Телефон бр. 87.

Велики избор тепиха, завеса и застирача и свих ствари за намештај.

15—20

„Школски Гласник“ излази у Новом Саду 15. и 30. дана сваког месеца осим јула и августа. Стаје на четврт године 2 К или 2— динара. Огласи се рачунају по 6, 5 и 4 К од четвртине стране, и то ако је оглас изишао у листу 1 пут или 1—5 пута или 6 и више пута. Рукописи шаљу се на: **Жарка Алексића, О-Futak**, а претплата: „Школски Гласник“ (Ujvidék, Hongrie). Рукописи се не враћају.

Издаје и уређује: Катица удова **Ђоке Михајловића.**

Електрична штампарија Учитељског д. д. „Натошевић“ у Новом Саду.

УЧИТЕЉСКА КЊИЖАРА НАТОШЕВИЋ

даје 20% рабата на школске књиге које је издала Српска Манастирска Штампарија, а на државна издања 5%.

ОСНОВАНО 1838.

35 ОДЛИКОВАЊА

ПЕЛИКАН-БОЈЕ
ГИНТЕР ВАГНЕРОВЕ
УМЕТНИЧКЕ и КЕМИЈСКЕ
АКВАРЕЛ БОЈЕ,

по опени првих стручњака недостижне су у погледу чистоте, јасности и употребе при мешању.

ГИНТЕР ВАГНЕРОВИ
ТЕЧНИ ТУШЕВИ

припознати су као најбољи производ и стекли су светски глас.

ГИНТЕР ВАГНЕР,
(GÜNTHER WAGNER)

Hannover und Wien X/1.

Поштованом
учитељству
нарочите
олакшице

Ц. и кр. прив. творница
америчких котагових

Хармониума

РУД. ПАЈКР И ДР.

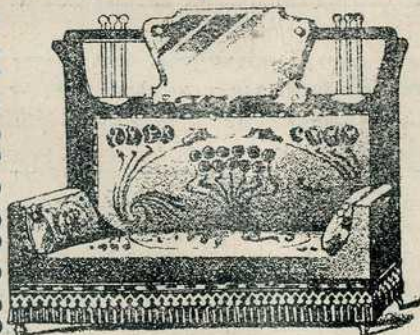
У Краљевом Грацу (Königgrätz) Чешка.

Хармониума с педалом оба система у свакој величини за школу и за учеље. — Цена од 130 К на више. — Петогодишња јамчевина. На отплату од 8 К. — Шиље се франко на последњу станицу. — Ценовници са сликама бадава и франко.

17-20

СТОВАРИШТЕ

Фабрика намештаја Николе Зусинга

Ханска улица бр. 1. У НОВОМ САДУ, Телефон бр. 184.

до Сиротишта Марије Трандафил

Препоручује своје велико богато и снабдевено стовариште намештаја, у разним израдама и јефтним ценама.

Велики избор простирача, завеса и ћебета.

Препоручујемо нашу новосуређену

РАДИОНИЦУ С МАШИЈАМА

Солидна послуга!

Јефтине цене!

НАЈВЕЋИ ИЗБОР КАЛЕНДАРА

има у књижари учитељског д. д.

„НАТОШЕВИЋ“ У НОВОМ САДУ.

За год. 1914. изашли су и разашлију се:

ВЕЛИКИ ОРАО са 70 врло лепих слика.

Цена К 1.—

ГОДИШЊАК најстарији велики српски календар са многим сликама.

Цена 70 фил.

Велики Србобран,

Херцег-Босански.

Цена 60 фил.

Мањи календари:
ПЛАНЕТАР * **РУЖИЦА**

Цена 40 фил.

Мали календари:

СРБИН, ОРЛИЋ, ЦРНОГОРАЦ, ХЕРЦЕГОВАЦ,
БОСАНАЦ, ДАЛМАТИВАЦ, СРМАЦ, ЛАСТА,
НОВОСАЂАНИН, БАЧВАНИН а 30 фил.

НАТОШЕВИЋ календар за црп а 20 фил.

Календар на зид, са сликом НАТОШЕВИЋА. Цена 40 фил.

Траже се поверљиви комисионари.

Препродавцима највећи радат.

7—

Купујте српске школске жигице.

„НАТОШЕВИЋ“ УЧИТЕЉСКО ДЕОНИЧАРСКО ДРУШТВО

у Новом Саду

са основном главницом од 100.000 Круна,

препоручује браћи учитељима свој новчани завод, који прима улоге на штедњу са 4% и 5 1/2%, издаје зајмове под повољним условима, тачно и савесно обавља сваки новчани посао, ради сваки дан, осим недеље, од 5 сати после подне, а четвртком ради од 2 сата после подне.

Препоручује своје **велико стовариште књига** забавних, научних, педагошких, за народ, дечјих, икона, школских уџбеника, учила, равнот врло доброг писаћег прибора, ванредно доброг мастила, црног и у равним бојама, оловака, гуме, јевтених а добрих задаћница, цртаће артије, цртанака, креде, тушева, упијача подметача, врло финог сајдипапира у много разних боја, карата посетница, заручних, венчаних и посмртница, куверата ванредно добрих и јевтених. Концепт-папира јевтинијег него игде.

Ова учитељска радња је веома велика, већа него икоја друга. Набавља робу из првих и најбољих извора.

Учитељска штампарија „Натошевић“ већа је од свију других штампарија. Има велику количину разних слова, украса и шара, тако да је у стану обавити сваки посао од најмањег до највећег врло укусно јер има велики избор материјала. Брзо и тачно, јер има врло добре раднике, **јефтино** јер потребан материјал повлачи из творница под повољним условима.

Новостворена модерна књиговезница снабдевена са разним машинеријама најновијег система прима на просто и дивот повезивање све што у ову струку спада. Молимо г. г. колеге, библиотекаре нар. библиотека да се обраћају на нашу књиговезницу ради повезивања књига, а ми ћемо им осим умерене цене рачунати у име рабата и готов новац за труд.

Учитељи свију напредних народа имају обавезе установе и настоје где год им се укаже прилика, да помогну ове своје установе. Тако треба и наше учитељство да ради и подиже и снажи своје установе.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА